

Bougainville, una altra illa en pau

A final d'abril, quan la diplomàcia internacional tenia els ulls fits en Irlanda, un altre procés al sud del Pacífic tancava nou anys de conflicte entre el govern de Papua Nova Guinea (PNG) i els independentistes de l'illa de Bougainville.

Julius Chan, president de Papua Nova Guinea des del 1994 fins al 1997. Chan, responsable de l'arribada dels mercenaris d'Executive Outcomes, va haver de dimitir el març del 97 arran de l'abandonament dels membres d'aquesta "ONG militar".

ARXIU / EFE

L'assassinat, ara fa dos anys, del president de la província autònoma de Bougainville va tirar per terra les esperances de pau d'aquest racó del Pacífic. Theodore Miriung, un jurista pròxim als cercles rebels més moderats, havia acceptat el 1995 l'encàrrec del primer ministre papú Julius Chan per trobar una solució política a la guerra iniciada el 1989 entre les forces armades i la guerrilla de l'Exèrcit Revolucionari de Bougainville (BRA).

Miriung, tot i facilitar la negociació, sempre va patir els recels i les acusacions de traïdoria d'uns i altres. La seva mort, d'autoria desconeguda però amb els rerefons permanent dels poderosos interessos miners, va precedir un intent de solució final: contractar els serveis dels mercenaris d'Execu-

tive Outcomes. La reacció del govern i, sobretot, del menystingut exèrcit va precipitar el relleu del primer ministre i va donar la raó pòstuma a Miriung: el 30 d'abril del 1998 el govern i els independentistes, sota els auspicis de l'ONU, Austràlia i Nova Zelanda, posaven fi a una dècada d'hostilitats que ha causat quinze mil morts.

La mina de la colònia. Fins a la febre colonial de finals del XIX, la turmentada història nacional de Bougainville ha anat lligada a l'arxipèlag de les Salomon. L'actual Papua Nova Guinea (PNG) va quedar repartida en un domini septentrional alemany i un altre de meridional britànic, amb l'illa inclosa. Però ha estat Austràlia qui ha controlat el vast territori des del 1921 fins al 1975.

La tímida autonomia atorgada el desembre del 1973 no va esquivar el procés descolonitzador general i dos anys més tard el país va assolir la independència. Però malgrat l'autoproclamació a Bougainville d'una efímera "República de Salomon del Nord" i les demandes dels seus dirigents, només van aconseguir una semiautonomia dins el nounat conglomerat papú.

Els interessos d'Austràlia a PNG estaven en la mina de Panguna al centre de Bougainville. La societat minera australiana CRA va advertir a mitjan anys seixanta de l'existència del que seria el jaciment de coure a cel obert més important del món. La immensa explotació representava el 50% de les exportacions totals de PNG. Els propietaris dels terrenys afectats per la mina van reclamar al CRA un seguit de compensacions econòmiques i ambientals. Liderats pel terratinent Francis Ona, van modificar aquestes exigències per les reivindicacions secessionistes davant la independència de PNG, primer, i la manca de voluntat negociadora de la societat explotadora, després. Havia nascut el BRA.

Per la força de les armes. Les primeres accions del BRA, el 1987, es van dirigir contra les actuacions del gegant miner australià, que en poc temps havia causat un problema ambiental considerable amb la contaminació de diversos rius i camps, bàsics per a la població illenca. L'enviament decretat per Port Moresby de policia i militars per posar fre a la inci-

piant insurrecció va afegir més llenya al foc independentista. Els sabotatges contra els interessos miners van deixar pas a la lluita oberta contra les forces papús. Una de les conseqüències de la generalització del conflicte va ser el tancament "temporal" de Panguna el 1989 i la declaració de l'estat d'emergència a la província. Però les previsions papús, amb el beneplàcit d' Austràlia, per eliminar a curt termini el focus rebel no es van complir: la mina encara està tancada.

En un gest d'aparent bona voluntat, forçat pel fracàs de la via militar, el gabinet de Rabbie Namaliu va acceptar inesperadament un alto-el-foc i l'evacuació de l'exèrcit. Perduda la batalla però no la guerra, es va imposar un bloqueig econòmic i la suspensió dels serveis bancaris, de telecomunicacions i públics a l'illa. L'ex-metropoli australiana, comandada pels laboristes, va alinear-se sense fissures amb les autoritats postcoloniales a favor de la integritat territorial de PNG. En el bàndol illenc, el BRA va passar a controlar un territori desmantellat, però no va arronsar-se i proclamà unilateralment la República de Bougainville el maig del 1990 i la creació d'un govern interí (BIG). "Hem estat explotats per cinc potències colonials durant els últims cent anys (Alemanya, Anglaterra, Austràlia, el Japó i PNG), i ara ha arribat l'hora d'administrar els nostres recursos i vetllar per les generacions futures", va declarar aleshores el nou "president" Francis Ona.

Malgrat els 800 quilòmetres de distància, el govern de Papua no va resignar-se a perdre els sucosos beneficis del subsòl de Bougainville, que, val a dir, representaven el 30% del PIB papús. L'atac en massa contra els rebels va ser a l'abril del 1991. La decisió militar, a esquenes del primer ministre, va certificar el trencament notori de la treva i una escalada en el conflicte.

Governos paral·lels. Arrezerats en la selva, el BRA i el seu govern interí contemplaven com l'ofensiva de Port Moresby retallava la lli-

Papua Nova Guinea en xifres

Cap d'estat:

-Isabel II, representada pel governador Sr. Wiwa Korowi
-Forma part de la Commonwealth

Geografia:

-Capital: Port Moresby
-Superfície: 462.840 km² (repartits en 600 illes)
-Població (1995): 4.553.000 (78% papú i 20% melanèsia)
-Llengües: anglès, pidgin i motu (oficials); a més de 800 llengües locals

Economia:

-Moneda: kina
-PIB per càpita (94): 2.841 dòlars
-Taxa d'inflació (95): 15,9%
-Principals produccions (1995): Coure, 213.000 tones (13è productor mundial). Or, 54.800 tones (13è productor mundial). Petrolí, 5.000.000 tones

bertat de moviments de què gaudien. La implicació de les Illes Salomon (amb l'enviament d'armes als rebels) i d'Austràlia (en matèria de serveis secrets militars a PNG) va abocar el conflicte cap a la internacionalització. El recanvi de govern papú el 1994, però, va representar un bàlsam per a la insostenible situació i va introduir nous elements de la mà del nou primer ministre Julius Chan.

El cinquè dia de mandat Chan va signar a Honiara (Salomon) l'acord de pau més ampli des de l'eclosió de les hostilitats amb el BRA. L'establiment d'un alto-el-foc total, l'obertura d'una conferència de pau, la creació d'una força d'interposició internacional i l'aixecament del bloqueig imposat a l'illa rebel eren les principals cartes que es van jugar en una trobada d'alt nivell. Així Chan va confiar a l'ex-rebel Theodore Miriung la creació d'un govern de transició (BTG) que administraria la part costanera de l'illa sota control de Papua Nova Guinea.

Tot i les crítiques dels sectors "durs", tant el BRA com l'executiu van coincidir a considerar Miriung l'única personalitat capaç de fer complir els acords de pau. És per això que ningú (rebels, militars o col·laboradors) no va reivindicar l'autoria de l'assassinat de Miriung, el primer màrtir real del conflicte, abatut el 12 d'octubre del 1996 al sud de l'illa. La seva desaparició, que coincideix en el temps amb una violació dels acords de pau per part dels mili-

tars, va tornar a enfosquir la regió amb núvols de guerra. Això, si més no, és el que va entendre Chan, amb l'abandonament immediat de les posicions conciliadores i la decisió de recórrer a mercenaris per tancar definitivament la qüestió de Bougainville.

Un dels episodis més desconcertants i alhora decisius del conflicte va ser el protagonitzat el març del 1997 pel centenar de mercenaris de l'"ONG militar" sud-africana Executive Outcomes (EO), una empresa dedicada teòricament a l'assessorament d'estats en defensa militar que en la pràctica, recluta mercenaris per treure les castanyes del foc als "règims oficialment reconeguts" que sol·licitin els seus serveis multimilionaris.

Segons un acord signat per Chan i l'ex-tinent coronel britànic Tim Spicer, cap del minixèrcit a sou, Sandline International (la tapadora d'EO en aquesta operació) rebria més de 5.000 milions de pessetes a canvi d'entrenament i suport a primera línia en la lluita antiguerrillera a Bougainville. El responsable de les forces armades papús, el general Jerry Singirok, va denunciar el contracte i el va titllar d'"escandalós" per l'ús de mercenaris i "desproporcionat" econòmicament davant la crítica situació del país, que depèn des de fa dos anys d'un préstec del Banc Mundial. Al cap de l'executiu no li va agradar tanta sinceritat i va destituir-lo, sense tenir en compte el malestar de la resta de comandaments per la traïció del govern a l'exèrcit. Però Chan no s'esperava, segurament,

Guerrillers de l'Exèrcit Revolucionari de Bougainville observen la cerimònia de signatura del tractat de pau el passat 30 d'abril. Aquest acord ha impulsat la creació d'un govern de reconciliació a l'illa que s'escollirà en eleccions abans que acabe l'any.

ARXIU / EFE

que aquell intent desesperat per recuperar la principal font de recursos econòmics del país, la mina de Panguna, li costaria el càrrec. El dia 26 de març, coincidint amb l'expulsió precipitada dels *rambos* sud-africans, va presentar davant el Parlament la dimissió "temporal" fins que una comissió especial

dictaminés si hi va haver irregularitats en la contractació dels mercenaris. L'afer va tenir fruits positius mesos després amb la represa de les converses entre els rebels bougainvillencs i el nou govern de Port Moresby, més convençut que mai de potenciar la via del diàleg per posar fi a unes hostilitats que

han entelat els 23 anys d'independència del país.

L'Acord de Lincoln. El govern central de PNG, els autònoms del BIG i el BTG i els rebels del BRA (amb l'absència d'Ona, el seu fundador) van signar l'acord de pau definitiu el 23 de gener del 1998 a Nova Zelanda. L'anomenat Acord de Lincoln, que relleva la treva de Burnham d'octubre del 1997, va rebre el suport presencial del primer ministre papú Bill Skate i dels ministres d'estrangers neozelandès i australià. La reunió mantinguda dies abans pel secretari del govern interí de Bougainville, Martin Miriori, i el català Francesc Vendrell, director de la divisió de l'Àsia oriental/Pacífic del Departament d'Afers Polítics de l'ONU, no deixava dubtes sobre la prioritat del BIG: involucrar les Nacions Unides en el procés, ja que la participació dels poders regionals en la guerra impedia la imparcialitat per designar els integrants del Grup d'Observació de la Pau. Malgrat l'oposició d'Austràlia i de PNG a la presència de l'ONU, s'acordà la petició del suport del Consell de Seguretat al nou organisme, que va assumir les tasques del Grup d'Observació de la Treva de Burnham, actiu des de finals del 1997. Tant l'un com l'altre, formats per tropes desarmades de Nova Zelanda i Austràlia, són responsables de plasmar els acords sobre el terreny.

L'Acord de Lincoln no va tocar l'estatut polític de Bougainville i els seus 160.000 habitants, ajornat per a més endavant, però va impulsar la creació d'un govern de reconciliació a l'illa que s'escollirà en eleccions lliures abans de finals del 1998. En el terreny militar, es va fixar el 30 d'abril perquè entrés en vigor un alto-el-foc que fins ara ha estat definitiu. L'amnistia parcial, la reconstrucció d'infraestructures i la represa dels serveis bàsics a l'illa han fet respirar uns i altres, però l'aspecte que ha satisfet més els bougainvillencs ha estat la retirada de l'exèrcit, que serà substituït per una policia de base local.

3
e

3er *encontro* editors

20 i 21
d'octubre
1998

Edició i Comunicació

Prensa i edició
Televisió, audiovisuals i edició
Edició electrònica i internet
Biblioteca del futur
Drets d'autor i edició

ASSOCIACIÓ D'EDITORS
DEL PAÍS VALENCIÀ

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, IMPLICACIÓ I CIÈNCIA

Palau de Congressos
Avinguda Corts Valencianes
València

Informació i sol·licituds

AIDO | VALÈNCIA PARC TECNOLÒGIC

Apartado 139 | Calle A | Sector Este | 46980 PATERNA (València)

TEL: 96 131 80 51 | FAX: 96 131 80 07 | E-MAIL: info@aido.es

A. Balanzà / M. Crespo

44 EL TEMPS 26-10-98